

10 Turvallinen ja kriisinkestävä oikeusvaltio

Tilannekuva

Suomi on turvallinen ja vakaa oikeusvaltio. Yhteiskuntamme ja kansalaistemme kohtaamat haasteet ovat kuitenkin yhä monisyisempiä. Ilmiöt koskettavat useita yhteiskunnan sektoreita, ja niiden tunnistamisessa ja niihin tarttumisessa vaaditaan yhä enemmän yhteistyötä ja uudenlaisia toimintatapoja. Muutokset toimintaympäristössä edellyttävät myös sisäisen turvallisuuden ja oikeudenhoidon toimijoiden toimivaltuuksien ja resurssien lisäämistä. Oikeusvaltion ytimessä on kansalaisten luottamus oikeudenmukaisesti toimivaan yhteiskuntaan ja oikeusjärjestelmään.

Pidemmän aikavälin tavoitteet vuodelle 2031

Suomi on luottamuksen yhteiskunta, jossa toteutuvat turvallisuus ja oikeudenmukaisuus. Oikeusvaltio on yhteiskunnan selkäranka. Viranomaiset luovat edellytyksiä hyvälle arjelle, ja oikeudenhoidon ketju toimii tehokkaasti. Suomi edistää kaikessa toiminnassaan demokratian, kansalaisyhteiskunnan, perus- ja ihmisoikeuksien sekä oikeusvaltion periaatteita.

Hallituksen toimet ja kirjaukset

Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa, pandemia ja kiristyneet maailmanpolitiikan jännitteet korostavat yhteiskunnan kriisinkestävyyden merkitystä. Hallitus vahvistaa kokonaisturvallisuutta, kriisinkestävyyttä ja huoltovarmuutta. Suomi varautuu niin ulkoisiin kuin sisäisiin turvallisuushkiin realistisesti ja päättäväisesti uudet kansainvälisen yhteistyön muodot hyödyntäen.

Hallitus varmistaa sisäisen turvallisuuden ja oikeudenhoidon palvelut sekä viranomaisten toimintakyvyn ja riittävät toimivaltuudet huomioiden myös Nato-jäsenyydestä johtuvat tarpeet. Vaalikauden aikana laaditaan valtioneuvoston selonteot sisäisestä turvallisuudesta ja oikeudenhoidon tilasta.

Suomi edistää demokratian, oikeusvaltioperiaatteen ja ihmisoikeuksien toteutumista. Luottamuksen yhteiskunta ja hyvät väestösuhteet syntyvät siitä, että Suomessa jokainen voi luottaa oikeuksiensa toteutumiseen, sukupuolten tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen lain edessä, syrjimättömyyteen ja mahdollisuuksiin vaikuttaa elämänsä suuntaan. Kaikilla on oikeus tuntea olonsa turvallisiksi ja hyväksi Suomessa.

Oikeuslaitos, kansalaisyhteiskunta, osallistava demokratia ja luotettava julkinen viranomaistoiminta luovat perustan luottamuksen yhteiskunnalle ja turvalliselle arjelle. Rikollisuuden ja muiden yhteiskunnallisten ongelmien torjumisessa panostetaan ennaltaehkäisyyn, juurisyiden tunnistamiseen ja rikosvastuun toteutumiseen. Suomi vaikuttaa inhimillisen turvallisuuden edistämiseen ja ehkäisee eriarvoistumista turvallisuudessa. Hallitus korostaa oikeuksien lisäksi yksilön velvollisuuksia ja vastuita.

10.1 Kansallista turvallisuutta ja yhteiskunnan kriisinkestävyyttä vahvistetaan

Hallitus arvioi kansallisen turvallisuuden valtioneuvostotason johtamisen nykytilan ja tekee sen jälkeen tarvittavat muutokset rakenteisiin, hallintoon sekä poliittisen ohjauksen muotoihin.

Hallitus varmistaa viranomaisten riittävät toimivaltuudet ja resurssit kansallisen riskiarvion uhkien torjuntaan ja kriisien johtamiseen.

Toteutetaan kaikilla hallinnonaloilla häiriö- ja kriisitilanteiden sääntelyn kokonaistarkastelu. Sektorilainsäädännön päivitystyö toteutetaan samanaikaisesti valmiuslainsäädännön uudistamisen kanssa eli syksyyn 2025 mennessä.

Valmiuslain kokonaisuudistuksella rakennetaan tarvittavat toimivaltuudet kriisien johtamiseen ja varautumiseen siten, että yhteiskunnan toimintaedellytykset turvataan poikkeusoloissa.

Hallitus laatii kansallisen turvallisuuden strategian. Kartoitetaan yhteiskunnan haavoittuvuudet vieraiden valtioiden laaja-alaiselle vaikuttamiselle ja korjataan puutteet.

Yhteiskunnan kokonaisturvallisuusstrategia uudistetaan vastaamaan uuden turvallisuusympäristön vaatimuksia.

Yhteiskunnan toimintakyvyn kannalta kriittisen infrastruktuurin suojaamista parannetaan. Arvioidaan turvallisuusselvityksen käyttöalan laajentamista kattamaan erityisesti kriittisen infrastruktuurin ja teknologian parissa työskentely.

Hallitus uudistaa yritysostolakia siten, että kansallisen turvallisuuden, huoltovarmuuden ja laaja-alaisen vaikuttamisen riskit huomioidaan nykyistä tehokkaammin.

Hallitus selvittää mahdollisuudet nykyistä tehokkaampaan jälkikäteiseen puuttumiseen ja kontrolliin yhteiskunnan turvallisuuden ja huoltovarmuuden kannalta keskeisen omaisuuden osalta.

Hallitus tarkastelee EU- ja ETA-alueen ulkopuolisten tahojen kiinteistönhankintaa ja -hallintaa koskevan sääntelyn riittävyttä.

Selvitetään mahdollisuus lisätä Onnettomuustutkintakeskuksen toimialaan kyberturvallisuuteen kohdistuneiden vakavien häiriöiden turvallisuustutkinta. Hallitus valmistelee tarvittaessa säädösmuutokset turvallisuustutkintalakiin ja tekee siihen muut tarvittavat tarkistukset.

Toteutetaan valtioneuvoston kanslian toimesta laaja, ulkopuolinen tutkimushanke koronakriisin opetuksista. Tutkimushankkeessa käsitellään ainakin kriisin johtamista, varautumista ja perusoikeusrajoituksia.

Hallitus toteuttaa ulkopuolisen tutkimushankkeen Venäjän laaja-alaisesta vaikuttamisesta Suomeen 2000-luvulla.

Huoltovarmuudesta huolehditaan

Huoltovarmuus on yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden perusta. Huoltovarmuuden näkökulma otetaan huomioon kaikessa päätöksenteossa kaikilla hallinnonaloilla.

Hallitus varmistaa riittävän huoltovarmuuden tason, jotta väestön toimeentulon, talouselämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämätön tuotanto, palvelut ja infrastruktuuri voidaan turvata normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Hallitus varmistaa valtioneuvoston huoltovarmuuspäätöksellä, että huoltovarmuuden taso vastaa muuttuneen turvallisuusympäristön vaatimuksia.

Hallitus selvittää geopolittisten riskien ja riippuvuuksien vaikutukset huoltovarmuuteen. Huoltovarmuutta vahvistetaan kehittämällä kansainvälistä yhteistyötä EU:n ja Naton kautta sekä kahdenvälisesti eri valtioiden kanssa. Pohjoismaista valmius- ja huolto-varmuusyhteistyötä vahvistetaan.

Hallitus kiinnittää erityistä huomiota kotimaisen ruoantuotannon toimintaedellytyksiin ja Suomen energiahuoltovarmuuteen puhtaan energian siirtymän johdosta. Energiahuolto-varmuutta vahvistetaan varmistamalla kotimaisten polttoaineiden, kuten puupohjaisten polttoaineiden ja turpeen, saatavuus ja vahvat toimitusketjut. Lisäksi arvioidaan tarve huoltovarmuusreserville ja polttoaineiden varmuusvarastoinnin määrän nostamiselle.

Hallitus toteuttaa huoltovarmuuslainsäädännön kokonaistarkastelun tulevilla vaalikaudella sääntelyn ajantasaisuuden varmistamiseksi.

Hallitus selvittää tarpeen ja mahdollisuudet uudistaa yleistä julkisten hankintojen sääntelyä EU-sääntelyn puitteissa siten, että huoltovarmuustarpeet tulevat riittävästi huomioiduiksi.

Poliisien määrää lisätään

Muutokset turvallisuusympäristössä edellyttävät poliisin operatiivisen toiminnan vahvistamista. Hallitus nostaa poliisitehtävissä toimivien määrän 8 000 poliisihenkilötyövuoteen vaalikauden loppuun mennessä. Lisäys tehdään poliisin operatiivisen toiminnan vahvistamiseen. Poliisin kyky rekrytoida tarvittava määrä poliisitoimintaa tukevia erityisosaajia, kuten kyber- ja talousasiantuntijoita sekä tutkintasihteereitä, turvataan.

Poliisin resurssit turvataan pitkäjänteisesti ja ennakoitavasti siten, että poliisin mahdollisuudet pitkän aikavälin toiminnan suunnitteluun paranevat. Lisätään poliisin perusrahoitusta ja kehitetään poliisin rahoitusmallia tämän tavoitteen mukaisesti.

Hallitus varmistaa, että poliisilla on käytettävissään työssään tarvitsemansa kalusto sekä terveet ja turvalliset toimitilat. Poliisin läsnäolo turvataan koko maassa. Poliisin palvelut turvataan molemmilla kansalliskielillä.

Rikostorjuntaa tehostetaan ja sen vaikuttavuutta lisätään keventämällä poliisin esitutkintavelvoitetta esimerkiksi laajojen massarikoskokonaisuuksien kohdalla sekä laajentamalla tutkinnan rajoittamisedellytysten käyttöalaa ja helpottamalla niiden käyttöä.

Selvitetään ja vähennetään hallinnollisia menettelykäytäntöjä ja muuta poliisin byrokraatia oikeusturvaa vaarantamatta. Rikosprosessin viimesijaisuus varmistetaan. Selvitetään ja siirretään pois poliisilta sellaiset poliisin tehtävät tai tehtäväalueet, joiden ei ole tarpeen kuulua poliisille.

Vahvistetaan poliisitoimintaa ja sisäisen turvallisuuden suojaamista valmistelemalla ja ottamalla käyttöön rikostiedustelun mahdollistava lainsäädäntö. Vahvistetaan digitalisatiota sekä rikostutkinnassa että -torjunnassa.

Otetaan käyttöön poliisin reservi, jonka tarkoitus on täydentää poliisin toimintaa normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Poliisin reservissä hyödynnetään muun muassa poliisin, rajavartijan ja sotilaspoliisikoulutuksen saaneita.

Hallitus selvittää mahdolliset poliisikoulutuksen uudistamistarpeet. Toteutetaan hallinnon-alarajat ylittävä toimenpidekokonaisuus sen varmistamiseksi, että poliisikoulutukseen on tulevana vuosina saatavilla riittävästi hakuvaatimukset täyttäviä hakijoita. Poliisikoulutuksen pääsyvaatimuksia ei kuitenkaan alenneta. Ruotsinkielinen poliisikoulutus turvataan.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyötä poliisissa jatketaan suunnitelmallisesti.

Rikostorjuntaa vahvistetaan

Hallitus vahvistaa rikostorjuntaa kansalaisten turvallisuuden ja viranomaisia kohtaan koetun luottamuksen lisäämiseksi.

Hallitus varmistaa, että poliisilaki, pakkokeinolaki ja esitutkintalaki tukevat rikostorjuntaa riittävällä tavalla. Päivitetään rajavartiolaitoksen rikostorjuntalaki rikostutkinnan tehostamiseksi. Myös hallinnollista rikostorjuntaa kehitetään.

Hallitus pitää järjestäytynyttä rikollisuutta vakavana uhkana Suomen turvallisuudelle ja lailliselle yhteiskuntajärjestykselle. Hallitus torjuu voimakkaasti järjestäytynyttä rikollisuutta. Hallitus päivittää järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen strategian ja valmistelee tarvittavat lainsäädäntöesitykset.

Säädetään järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan erityislaki, joka mahdollistaa entistä tehokkaamman tietojenvaihdon ja hallinnollisen torjunnan. Poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen PTR-yhteistyötä kehitetään edelleen sekä huolehditaan niiden toimintaedellytyksistä ja toimivaltuuksista. Arvioidaan jälkikäteen ilmoitettavan kotietsinnän säätäminen.

Hallitus arvioi ja parantaa edellytyksiä biometriikan käyttöön lainvalvonta- ja rikosentorjuntatarkoituksissa.

Sisäisen turvallisuuden suojaamiseksi otetaan käyttöön uusi rikostiedustelusäätely, joka mahdollistaa nykyistä tehokkaamman puuttumisen uhkaperusteisesti muun muassa vakavaan jengi- ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Hallitus arvioi tarpeen perustuslain täsmentämiseksi tehokkaan rikostiedustelun mahdollistamiseksi.

Hallitus poistaa tietojenvaihdon esteitä rikostorjunnassa. Sektorilainsäädäntöä päivitetään muun muassa siten, että sosiaali- ja terveydenhuollon sekä opetuksen viranomaisia veloitetaan antamaan poliisille ainakin henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten muutoin salassa pidettävät välttämättömät tiedot. Lisätään myös poliisin mahdollisuuksia luovuttaa eri viranomaisille salassa pidettäviä tietoja muun muassa rikosten estämiseksi ja turvallisuuden takaamiseksi.

Hallinnollista rikostorjuntaa koskevaa lainsäädäntöä kehitetään tukemaan niitä tarpeita, joita viranomaistoiminnan täysipainoinen ja tuloksekas toteuttaminen edellyttää.

Hallitus ryhtyy estämään lainsäädännöllisin toimin rahanpesua ja tehostaa erityisesti rahanpesuun liittyvää rikoshyödyn takaisinsaamista.

Ulotetaan laaja turvallisuusselvitys satamissa ja muissa kriittisissä turvallisuusympäristöissä työskenteleville työntekijöille valmistelussa arvioitavassa laajuudessa.

Mahdollistetaan tekninen eli automaattinen valvonta tietoverkkojen avoimissa lähteissä. Arvioidaan verkkoympäristön avointen lähteiden tiedonhankinnan sääntelyn kehittämistä siten, että valvontaa voi suorittaa siviilivirkamies.

Yksityistä turvallisuusalaa koskevat lainsäädäntötarpeet tarkistetaan alan kasvun ja sisäisen turvallisuustilanteen muuttumisen vuoksi.

Nuoriso- ja jengirikollisuuden lisääntyminen torjutaan

Hallitus tunnistaa nuoriso- ja jengirikollisuuden lisääntymisen vakavaksi ongelmaksi. Hallitus on sitoutunut ottamaan käyttöön tarvittavat keinot nuoriso- ja jengirikollisuuden määrätietoiseksi torjumiseksi ja vähentämiseksi.

Ongelman ratkaisemiseksi hallitus toteuttaa laajan joukon sekä kovia että pehmeitä toimenpiteitä. Ilmiöön puuttuminen vaatii moniammatillista otetta. Muutokseen otetaan mukaan koko yhteiskunta, lähtien kotien ja vanhempien kasvatusvastuun tuesta sekä syrjäytymisen ja syrjinnän vastaisesta työstä aina kotoutumis- ja maahanmuuttopolitiikkaan saakka.

Hallitus laatii vuoden 2023 loppuun mennessä laajan toimenpideohjelman, jolla katkaistaan nuoriso- ja jengirikollisuuden lisääntyminen Suomessa. Hallitus tekee periaatepäätöksen poikkihallinnollisen jengirikollisuuden ennaltaehkäisy- ja torjuntaohjelman laatimisesta.

Nykyistä ennaltaehkäisevää Ankkuritoimintaa tai vastaavaa toimintaa kehitetään yhä kattavammaksi ja toimivammaksi. Hyödynnetään oikeusministeriön kehittämää toimintamallia Ankkuritoiminnan jälkeisenä tukena.

Hallitus koventaa rangaistuksia katujengirikollisuuteen liittyvistä rikoksista säätämällä rikoksen liittyminen katujengin toimintaan erilliseksi rikoksen koventamisperusteeksi.

Törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistus korotetaan neljästä kuukaudesta kahteen vuoteen vankeutta, jotta varmistetaan niistä tuomittavien vankeusrangaistusten pääsääntöinen ehdottomuus. Muutetaan törkeän ampuma-aserikoksen tunnusmerkistöä siten, että luvattoman ampuma-aseen kantaminen tai kuljettaminen yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa tulee rangaistavaksi törkeänä ampuma-aserikoksena. Korotetaan rangaistuksia vaarallisen esineen ja toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen hallussapidosta.

Laajennetaan keskusrikospoliisin tekemä exit-toiminta kattamaan järjestäytyneen rikollisuuden ja väkivaltaisen ääriajattelun lisäksi myös katujengien jäsenet. Helpotetaan viranomaisten välistä tietojenvaihtoa ja tuodaan Ruotsin jengirikollisuuteen keskittyvän viranomaisyhteistyöryhmien parhaat käytännöt Suomeen.

Jatketaan yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa ennaltaehkäisyssä ja exit-toiminnassa. Laaditaan päivitetty kansallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisyn ja torjunnan toimenpideohjelma.

Hallitus mahdollistaa nykyistä laajempien salaisten pakkokeinojen käytön rikollisjengissä aktiivisesti toimivan henkilön kohdalla.

Rikoshyödyn poisottamista helpotetaan esimerkiksi alentamalla vaadittavaa näyttökynnystä ja ottamalla käyttöön rikoshyödyn menettämistä koskeva menettely rikosoikeudenkäynnin ulkopuolella. Hallitus selvittää mahdollisuuksia hyödyntää sakkoa vankeusrangaistusta täydentävänä seuraamuksena erityisesti rikoksissa, joissa on tavoiteltu huomattavaa taloudellista hyötyä.

Hallitus selvittää Tanskan mallin käytäntöjä, toimenpiteitä ja vaikuttavuutta jengi- ja järjestyneen rikollisuuden torjumiseksi.

Nuorisorangaistussäätelyä kehitetään siten, että teon vakavuus korostuu nykyistä paremmin, esimerkiksi tuomalla sen piiriin yhdyskuntapalvelun elementtejä ja lisäämällä sen käyttöä.

Yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa koordinoidaan lastensuojelulakiin tarvittavat, lapsia turvaavat lainsäädäntömuutokset, joilla alle rikosvastuun olevien lasten rikoskierre saadaan katkaistua. Selvitetään muiltakin osin tarve lisätoimille nuorten vakavan rikospolun katkaisemiseksi ja törkeän rikollisuuden torjumiseksi.

Hallitus vahvistaa välillisen tekemisen oppia siten, että alle rikosvastuikäisen lapsen rikolliseen tekoon yllyttävä henkilö katsotaan useammin rikoksen tekijäksi. Arvioidaan tämän toiminnan säätäminen koventamisperusteeksi tai kriminalisoimiseksi omana rikosnimikkeenä.

Suojelupoliisin toimintakyky varmistetaan

Hallitus takaa kansallisen turvallisuuden kaikissa tilanteissa.

Suojelupoliisin toimintakyky ja riittävä rahoitus turvataan.

Hallitus kehittää tiedustelulainsäädäntöä viranomaisten toimintakyvyn turvaamiseksi tiedustelutoiminnasta saatujen kokemusten, teknologisen kehityksen ja Suomen Nato-jäsenyyden johdosta. Rikoslakiin tehdään tarvittavat Suomelle vahingolliseen tiedustelutoimintaan liittyvät korjaukset.

Tiedustelulainsäädäntöä tarkistetaan tiedustelutoimivaltuuksien sekä tiedonsaanti- ja luovutusoikeuksien osalta vastaamaan muuttuneen turvallisuus- ja kybertoimintaympäristön vaatimuksia.

Hallitus uudistaa tiedustelulainsäädännön palomuurisääntelyn siten, että se mahdollistaa poliisin toiminnan suuntaamisen ja riittävän laajasti tiedon luovuttamisen poliisille ja muille viranomaisille, joilla on toimivaltuudet konkreettisesti puuttua Suojelupoliisin havaitsemaan kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavaan toimintaan.

Hallitus varmistaa, että tiedustelutoimivaltuudet vastaavat teknologiseen kehitykseen. Mahdollistetaan muun muassa tiedustelu laite- ja järjestelmäketjuihin ja viestin sisältöön kohdistuvien hakuheitojen käyttö tiedustelutoiminnassa. Arvioidaan tiedustelutoimivaltuuksien laajentaminen vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan.

Kyberuhkien havaitsemista ja torjuntaa parannetaan. Säädetään toimivaltuus vaikuttaa ulkomailla olevaan laitteeseen tai ohjelmistoon, jota käytetään Suomen kansallista turvallisuutta vakavasti vaarantavaan kybervakoiluun tai -vaikuttamiseen. Arvioidaan viranomaisten avustamisvelvollisuuden laajentaminen Suomessa sijaitseville palveluntarjoajille kuten konesaliyriyksille.

Tehdään tarvittavat muutokset sen varmistamiseksi, että suojelupoliisi saa tehtävänsä kannalta tarpeelliset tiedot poliisilta, vero- ja ulosottoviranomaisilta ja muilta viranomaisilta.

Selvitetään mahdollisuus säätää toimivaltuus käsitellä ja hyödyntää avoimista lähteistä saatavia suuria tietovarantoja.

Pakolaisvakoilu kriminalisoidaan rikoslaissa yleisen syytteen alaisena rikoksena.

Säädetään rangaistavaksi sellainen toiminta, jossa tekijä vieraan valtion tiedustelutoimintaa hyödyttääkseen tai Suomea vahingoittaakseen luovuttaa tiedustelupalvelulle sen tarvitsemia tiloja, välineitä tai tietoja. Kriminalisoidaan järjestelmällinen vahingoittamistarkoituksessa vieraan valtion lukuun tapahtuva Suomen yhteiskunnalliseen päätöksentekoon vaikuttaminen ja Suomen päätöksentekoa tai yhteiskunnallisia oloja koskevan perättömän tiedon levittäminen.

Terrorismia torjutaan tehokkaasti

Hallitus tunnistaa terrorismin yhteiskunnan perustoimintoja, oikeusjärjestystä sekä ihmisten turvallisuutta vakavasti vaarantavaksi rikollisuudeksi. Terrorismin uhka on edelleen kohonneella tasolla. Terrorismia torjutaan tehokkaasti.

Hallitus poistaa tiedonvaihdon esteitä kansallisen turvallisuuden ja järjestäytyneen yhteiskunnan suojaamiseksi. Suomi vaikuttaa EU:ssa siihen, että tietojenvaihtoa eri EU-maiden viranomaisten välillä lisätään terrorismin ja muun rikollisuuden torjumisen tehostamiseksi.

Hallitus tekee terrorismlainsäädännön kokonaisuudistuksen vastaamaan nykyisiä uhkia ja poistaakseen nykyisen sääntelyn vaikeaselkoisuuden. Mahdolliset aukot nykyisissä kriminalisoinneissa arvioidaan. Rangaistusasteikkoja tarkistetaan siten, että rangaistukset terrorismirikoksista kovenevat.

Rajaturvallisuus varmistetaan

Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa ja muut muutokset turvallisuusympäristössä edellyttävät rajaturvallisuuden vahvistamista edelleen. Hallitus varmistaa Suomen rajaturvallisuuden.

Rajavartiolaitoksen riittävät resurssit, kalusto ja teknologia varmistetaan. Rajavartijoiden määrä pyritään turvaamaan. Lisäksi lainsäädäntö, mukaan lukien toimivaltuudet, päivitetään vastaamaan rajaturvallisuuden tarpeita.

Rajavartiolaitoksen läsnäolo saariston harvaan astutulla alueella turvataan. Hallitus valmistautuu kelirikkoalusten uusimiseen. Varmistetaan meripelastuksen ja ympäristövahinkojen torjuntakyky ja käynnistetään selvitys elinkaaren päässä olevien meripelastushelikopterien korvaajista. Etsitään ratkaisu vapaaehtoisen meripelastuksen kalustotarpeisiin.

Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksia kehitetään turvallisuusympäristön vaatimusten mukaisesti. Säädetään Rajavartiolaitokselle laajemmat mahdollisuudet teknologian hyödyntämiseen rajaturvallisuuden ylläpitämisessä ja kehitetään teknisen valvonnan sääntelyä. Tarkistetaan Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalaki.

Säädetään Rajavartiolaitokselle oikeus käyttää suorituskykyä tiedusteluviranomaisen tukemiseen ja oikeus tietojen luovuttamiseen tiedusteluviranomaiselle.

Selvitetään tarve ja lisätään rajavartiolaitoksen toimivaltuuksia tarkoituksenmukaisesti sisärajoilla muiden EU-maiden mallien mukaisesti.

Hallitus varmistaa viranomaisten riittävät voimavarat hybridivaikuttamisen torjumiseen. Hallituksella on valmius tarvittaessa käyttää kaikkia lainsäädännön toimivaltuuksia rajaturvallisuutta vakavasti vaarantavissa tilanteissa.

Itärajan esteitä rakennetaan pilottivaiheen kokemukset huomioiden ja niin nopeasti kuin on tarkoituksenmukaista.

Pelastustoimen ja hätäkeskuslaitoksen palvelut turvataan

Muutokset Suomen turvallisuusympäristössä, yhteiskunnan rakenteen muutokset, teknologian kehittyminen sekä ilmastonmuutokseen ja sään ääri-ilmiöihin sopeutuminen edellyttävät pelastus- ja hätäkeskustoiminnan järjestelmän kehittämistä ja vahvistamista.

Hallitus varmistaa, että Suomessa saa apua hädän hetkellä. Hallitus näkee pelastustoimen ja hätäkeskuksen keskeisinä sisäisen turvallisuuden palveluina, joilla on tärkeä rooli myös vakavissa normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Laadukkaat pelastustoimen palvelut turvataan koko maassa. Hallitus selvittää ja toteuttaa tarvittavat toimet pelastajapulan korjaamiseksi. Huolehditaan pelastusalan veto- ja pitovoimasta.

Pelastajien koulutusmäärää lisätään. Kuopion Pelastusopiston pelastajakoulutusta vahvistetaan. Pelastusopisto seuraa koko Suomen pelastajatarvetta ja järjestää tarpeen vaatiessa myös alueellisia pelastajakursseja. Helsingin Pelastuskoulun toimintaa erityisesti Uudenmaan ja muun Etelä-Suomen tarpeisiin kehitetään. Ruotsinkielistä pelastajakoulutusta lisätään osana Helsingin Pelastuskoulun toimintaa.

Pelastajakoulutusta kehitetään muuttamatta sitä ammattikorkeakoulutasoiseksi tällä hallituskaudella.

Pelastustoimen kansainvälisten toimintojen suorituskyky varmistetaan. Pelastustoimen kehittämisessä ja suorituskyvyssä huomioidaan lisäksi Nato-jäsenyyden vaikutukset.

Pelastustoimen ja ensihoidon yhteistyö ja synergia varmistetaan.

Sopimuspalokuntien asema ja toimintakyky turvataan.

Väestönsuojelua vahvistetaan muun muassa uudistamalla väestönsuojeluun varautumista koskeva sääntely ja kehittämällä väestönsuojelutyön organisointia. Hallitus mahdollistaa siviilipalvelushenkilöstön käyttämisen väestönsuojelutehtäviin. Selvitetään mahdollisuudet parantaa väestönsuojakapasiteettia niillä alueilla joilla ei ole riittävästi suojapaikkoja.

Omatoimisen varautumisen osaamista vahvistetaan kaikissa väestöryhmissä muun muassa ohjauksella, neuvonnalla ja valvontatoiminnalla.

Onnettomuuksia ehkäistään tehokkaasti. Hallituksen tavoite on, että tulipalojen määrä puolitetaan vuoteen 2030 mennessä.

Pelastusviranomaisten yhtenäiset johto- ja tilannekeskukset käynnistetään. Pelastustoimen valtakunnallista ohjausta ja valvontaa kehitetään.

Hallitus toteuttaa pelastuslain uudistuksen toisen vaiheen. Toimintavalmiusohje päivitetään. Pelastustoimen työaikajärjestelmää ja työaikalain tulkintaa koskevat kysymykset selvitetään. Selvitetään pelastushenkilöstön mahdollisuudet poiketa työaikalain sääntelystä ja tehdä esimerkiksi lisävuoroja normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa.

Hallitus käynnistää kansallisen hankkeen pelastusalan työturvallisuuden parantamiseksi. Rikoslakia muutetaan siten, että väkivallasta ensihoitohenkilöstöä kohtaan tai sillä uhkaamisesta seuraava rangaistus vastaa virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta seuraavia rangaistuksia.

Pelastusalan työhyvinvointiin kiinnitetään erityistä huomiota. Pelastusalan posttraumatyöpajojen jatkuminen varmistetaan.

Hätäkeskuslaitoksen resurssit varmistetaan ja sen toimintaa kehitetään. Hallitus arvioi hätäkeskuspäivystäjien koulutusmäärän lisäämistarpeen. Selvitetään tarvittavat toimet, joilla hätäkeskuslaitoksen veto- ja pitovoimaa työnantajana parannetaan.

Vaaratiedotejärjestelmä uudistetaan. Hätäkeskuslaitoksen mahdollisuudet huolehtia Erica-tietojärjestelmän ylläpidosta ja kehittämisestä turvataan. Viittomakielisten palvelut huomioidaan ja niiden saavutettavuutta parannetaan.

Selvitetään säännönmukaisen kaksikielisen alueellisen hätäkeskuspäivystäjäkurssin järjestäminen osana Helsingin pelastuskoulun kehittämistä.

10.2 Suomalaista oikeusvaltiota ja demokratiaa vahvistetaan

Oikeusjärjestelmän rahoitus varmistetaan

Hallitus varmistaa oikeusjärjestelmän toimijoiden rahoituksen.

Oikeudenhoidon selonteossa (Valtioneuvoston selonteko 13/2022 vp) todetaan, että oikeudenhoidon toimintaedellytysten turvaamiseksi ja kohtuullisiin oikeudenhoidon tavoitteisiin pääsemiseksi lisähenkilötyövuosien tarve on yhteensä noin 1 200 htv:ta vuoteen 2030 mennessä.

Rikosprosessiketjun rahoitusta tarkastellaan kokonaisuutena, jotta pullonkauloja ei synny.

Toimitilojen ja tietojärjestelmähankkeiden rahoituksesta huolehditaan siten, ettei näiden toteuttaminen ole pois perustoiminnasta.

Suomalaista oikeusvaltiota vahvistetaan

Tuomioistuinten riippumattomuutta vahvistetaan lisäämällä tuomarien pysyvien virkojen määrää.

Tuomioistuinharjoittelusta kehitetään koko oikeushallintoa palveleva ja hallinnonalan rekrytointeja edistävä lakimiesuran vaihe. Käräjänotaarien määrää lisätään ja asessori-koulutusta laajennetaan.

Huolehditaan ruotsinkielisten palvelujen saatavuudesta kaksikielisillä alueilla.

Oikeudellisten nimikkeiden harhaanjohtavaa käyttöä ehkäistään säätämällä, että nimikkeitä esimerkiksi ”juristi” tai ”lakimies” saa käyttää vain henkilö, joka on suorittanut yleistutkintomallisen ylemmän oikeustieteellisen korkeakoulututkinnon (OTM/OTK). Tämä koskee myös henkilöä, joka on suorittanut OTL- tai OTT-tutkinnon ilman mainittua OTM/OTK-pohjatutkintoa.

Käräjäoikeuksien lautamiesten nykyiselle valintamenettelylle etsitään vaihtoehtoja siten, että puolueet irrotetaan valintamenettelystä.

Hallitus tukee saamelaisten oikeuksia ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Hallitus edistää rakentavaa vuoropuhelua ja yhteistyötä saamelaisten kanssa. Totuus- ja sovintokomission työtä jatketaan vuoden 2025 loppuun. Hallituksen esitys saamelaiskäräjälaista annetaan vuoden 2023 loppuun mennessä kansliapäällikkö Timosen toimikunnan työn pohjalta yhteistoiminnassa Saamelaiskäräjien kanssa.

Ahvenanmaan itsehallintoa kehitetään ja vaalitaan hyvässä yhteistyössä ja dialogissa Ahvenanmaan maakunnan kanssa. Ahvenanmaan itsehallinnon uudistamistyötä jatketaan.

Ahvenanmaa-kysymysten käsittelemisen käytäntöjä yhtenäistetään ja kehitetään. Valtionhallinnon ja maakunnan itsehallinnon toimiva yhteydenpito ruotsin kielellä varmistetaan. Varmistetaan tarvittava resursointi käännöstyöhön ja että Ahvenanmaan maakunnan hallitusta kuullaan aina kysymyksissä ja lakialioitteissa, jotka vaikuttavat Ahvenanmaahan, itsehallintolain mukaisesti. Ahvenanmaa-strategian toimeenpanoa jatketaan.

Ahvenanmaan vaikuttamismahdollisuudet EU-asioissa turvataan Ahvenanmaan itsehallintolain ja EU:n liittymisasiakirjan lisäliitteen mukaisesti.

Lunastuslain korvausperusteet uudistetaan vahvistamalla omaisuudensuojaa oikeusministeriössä vireillä olleessa (OM022:00/2016) hankkeessa toimineen asiantuntija- ja virkamiestyöryhmän (OM 2019:12) ehdotuksen mukaisesti. Omaisuudensuojaa vahvistetaan korottamalla voimansiirtolinjojen lunastamisesta maksettavia korvauksia.

Suojataan viranomaisten toimintaa väkivallalta ja sen uhalta. Vahvistetaan nykyisen sääntelyn ja toimintamallien mahdollistamien suojamekanismien kuten viuhka-toimintamallin käyttöä. Ehkäistään ja torjutaan turvallisuusviranomaisvastaisuuden nousu. Arvioidaan ja toteutetaan Ruotsin mallin kaltainen sinivilkkusabotaasia koskeva kriminalisointi sisäisen turvallisuuden viranomaisten ja ensihoidon henkilöstön suojaamiseksi.

Oikeusprosesseja sujuvoitetaan

Uudistetaan riita-, rikos- ja hakemusprosesseja. Tavoitteena on nopeuttaa ja sujuvoittaa prosesseja samalla huomioiden oikeusturva ja perusoikeudet. Keinoina ovat muun muassa kirjallisten menettelyjen lisääminen, läsnäolovaatimuksen keventäminen, sähköisten toimintatapojen sekä etäyhteyksien ja videotallenteiden käytön lisääminen, kokoonpanojen tarkoituksenmukaisuuden arvioiminen ja syyteneuvottelun käyttöalan laajentaminen. Arvioidaan myös mahdollisuudet siirtää soveltuvat asiakokonaisuudet käräjäoikeuksista muille viranomaisille, esimerkiksi velkajärjestelyhakemukset ja summaariset velkomisasiat.

Perusteluvollisuutta kevennetään tilanteissa, joissa esitutkintaa ei aloiteta tai syytettä ei nosteta.

Selvitetään mahdollisuudet laajentaa asianosaisten velvollisuutta esittää todistelua määrääjassa.

Luodaan edellytyksiä sille, että kansainvälistä suojelua koskevat valitusasiat ratkaistaan pikaisesti.

Tuomioistuinsovittelua kehitetään ja lisätään vaihtoehtoisten riidanratkaisumenettelyjen käyttöä. Rikos- ja riita-asioiden sovittelutoiminta siirretään sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta oikeusministeriön hallinnonalalle.

Selvitetään välimiesmenettelylain uudistamistarpeet ja valmistellaan tarpeelliset säädös- muutokset Suomen välimiesmenettelytoiminnan kilpailukyvyyn edistämiseksi.

Hallitus toteuttaa sakkomenettelyn kokonaistarkastelun ja uudistuksen. Yksinkertaistetaan menettelyä ja arvioidaan lisättäväksi sakon muuntorangaistuksen käyttöä tilanteissa, joissa sakkoa ei saada perittyä.

Säädetään avioliittolain mukaisen ositusvaateen vanhentumisesta.

Oikeuspalvelujen saatavuutta parannetaan

Hallitus parantaa edellytyksiä järjestää laadukkaita ja yhdenmukaisempia oikeusavun, edunvalvonnan sekä talous- ja velkaneuvonnan palveluja perustamalla valtakunnallisen oikeuspalveluviraston.

Oikeusavun saatavuutta parannetaan ja oikeusavun käyttöä sovittelussa edistetään.

Yhteistyössä vakuutusyhtiöiden kanssa arvioidaan, miten oikeusturvavakuutuksia voitaisiin kehittää.

Arvioidaan kuluttajariitalautakunnan toiminnan kehittämistarpeet käsittelyaikojen lyhentämiseksi ja kuluttajien oikeusturvan parantamiseksi.

Edunvalvontaa ja edunvalvontavaltuutusta koskevaa lainsäädäntöä ajantasaistetaan ja sähköisten palvelujen hyödyntäminen toiminnassa mahdollistetaan.

Vankilaturvallisuutta parannetaan ja uusintarikollisuutta ehkäistään

Hallitus käynnistää vankilaverkoston uudistaminen turvallisen ja kustannustehokkaan rangaistusten täytäntöönpanon toteuttamiseksi. Huolehditaan siitä, että vankilaverkosto on riittävän laaja; että yksiköt ovat sijainnin, valvonnan ja henkilöstön saatavuuden kannalta mahdollisimman tarkoituksenmukaisia ja että vankipaikkojen ja varmuusosastojen määrää vastaa tarvetta.

Etsitään keinot, joilla Rikosseuraamuslaitoksen vetovoimaa työnantajana parannetaan.

Selvitetään avolaitokseen sijoittamisen edellytyksiä siten, että sijoituspäätöstä tehtäessä kiinnitetään entistä enemmän huomiota tuomion perusteena olevan rikoksen laatuun ja vangin vaarallisuuteen.

Selvitetään, pitäisikö vankilasta myönnettävien poistumislupien edellytyksiä kiristää, ja pitäisikö luvaton poistuminen avolaitoksen alueelta sekä sovittuna aikana vankilaan palaamatta jättäminen säätää rangaistavaksi.

Etäyhteyksien laajempi käyttö vankien kuulemisissa mahdollistetaan.

Varmuusosastoja koskevaa lainsäädäntöä kehitetään siten, että vankiloissa voidaan tehdä vaikuttavaa rikostorjuntaa. Mahdollistetaan myös tutkintavangin sijoittaminen varmuusosastolle.

Selkeytetään ja laajennetaan vankilahenkilökunnan toimivaltuuksia tehostetun valvonnan osastoilla.

Hallitus tekee tarvittavat lainsäädäntömuutokset, jotta tietojen vaihtaminen vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen kiinnittyneistä henkilöistä sekä muista henkilöistä, joilla voi olla vaikutusta vankilaturvallisuuteen, olisi mahdollista eri viranomaisten välillä.

Lisätään vankilassa tapahtuvaan työskentelyyn ja muuhun vankilan järjestämään tai hyväksymään toimintaan osallistumisen velvoittavuutta.

Ehkäistään päihdeiden salakuljettamista ja käyttöä vankilassa. Nykyisiä resursseja kohdistetaan päihderiippuvuudesta toipumiseen tähtäävään päihdehoitoon. Lisätään sakko- ja lyhytaikaisvankien ulkopuolista päihderiippuvuudesta toipumiseen tähtäävää päihdehoitoa. Kehitetään väkivalta- ja seksuaalirikollisuuden ehkäisy- ja katkaisupalveluja ja rikokseen syyllistyneiden moniammatillista kuntoutusta vankeuden täytäntöönpanon aikana. Lisätään näihin resursseja. Huomioidaan vankilan toiminnassa eri asiakasryhmien, kuten naisten ja nuorten, erilaiset tarpeet. Huolehditaan rangaistusajan jälkeisistä palvelujatkumoista.

Seurataan hoito- ja kuntoutusohjelmien vaikuttavuutta.

Edistetään ulkomaalaisten vankien siirtämistä kotimaidensa vankiloihin.

Suomalaisten ylivelkaantumista torjutaan

Ylivelkaantumista ennaltaehkäistään ja jo ylivelkaantuneita autetaan.

Oman talouden hallinta on elämän perustaito, jonka kaikki voivat oppia. Hallitus panostaa erityisesti nuorten talousosaamisen edistämiseen. Rahapeliiriippuvuudesta johtuvaa velkaantumista ehkäistään.

Tehdään kokonaistarkastelu velkaantumisielmiöstä ja eri maksukyvyttömyysmenettelyjen toimivuudesta ja arvioidaan sääntelyn muutostarpeet. Tarkastelussa huomioidaan viime hallituskaudella toteutetut uudistukset ja niiden vaikutukset. Huolehditaan velallisten käyttöön jäävien tulojen riittävydestä säilyttämällä ulosoton suojaisuus nykyisellä tasolla, kunnes jatkotoimista on päätetty.

Hallitus selvittää mahdollisuutta kehittää riidattomien saatavien velkomismenettelyä.

Ulosoton ja velkaneuvonnan yhteistoimintaa kehitetään niin, että ulosotossa on oikea tilannekuva velallisen taloudellisesta asemasta. Selvitetään mahdollisuudet toteuttaa digitaalinen lähetejärjestelmä ulosottovelallisten ohjaamiseksi talous- ja velkaneuvonnan asiakkaisiksi.

Yksinkertaistetaan tulojen ulosmittausta ja selvitetään varojen kohdentamista ja muutostarpeita ulosotossa. Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntaa tehostetaan ulosottomenettelyissä. Selvitetään keinoja, joiden avulla ulosoton välttelyyn voidaan puuttua entistä tehokkaammin.

Tietoisuutta yksityishenkilön velkajärjestelystä ja siihen liittyvistä mahdollisuuksista lisätään. Selvitetään, olisiko velkajärjestelymenettelyä mahdollista keventää ja selkeyttää vahvistamalla ulosoton roolia menettelyssä.

Vahvistetaan asioiden selvittämistä yritysten ongelmatilanteissa. Edistetään rikos- ja vahingonkorvausvastuun toteutumista konkurssitapauksissa. Selvitetään pesähoitaja- ja selvittäjärekisterin perustamista. Yritysten saneerauskeinoja monipuolistetaan ottamalla käyttöön velkakonversio.

Demokratiaa, osallisuutta ja luottamusta yhteiskunnassa vahvistetaan

Yhteiskuntamme perustuu demokratiaan. Hallitus vahvistaa demokratiaa, osallisuutta ja luottamusta yhteiskunnassa. Uusia keinoja vaalia näitä perusarvoja tarkastellaan ennakkoluulottomasti.

Hallitus työskentelee osallistavan ja oikeudenmukaisen yhteiskunnan puolesta ja torjuu eriytymiskehitystä.

Hallitus valmistelee ja toimeenpanee kansallisen ohjelman demokratian ja osallistumisen edistämiseksi. Erityisenä tavoitteena on äänestysaktiivisuuden edistäminen ja lasten ja nuorten osallisuuden vahvistaminen.

Edistetään demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyvien käytäntöjen kehittämistä. Vahvistetaan hyvän keskustelun ja mielipiteen vaihtamisen kulttuuria yhteiskunnassa jo lapsesta lähtien perustuslaillinen sanan- ja mielipiteenvapaus turvaten.

Hallinto toimii avoimesti ja vuorovaikutteisesti, mikä vahvistaa kansalaisten luottamusta julkisen vallan toimijoihin.

Viranomaisten selkeää ja ymmärrettävää viestintää vahvistetaan.

Edistetään kielellisiä oikeuksia jatkamalla kansalliskielistrategiassa ja kielipoliittisessa ohjelmassa määriteltyjen toimenpiteiden toteuttamista.

Keskeinen osa toimivaa demokratiaa on aktiivinen ja elinvoimainen kansalaisyhteiskunta. Hallitus valmistelee kansalaisjärjestöstrategian ja sen toimeenpanosuunnitelman. Strategian puitteissa kevennetään järjestö- ja vapaaehtoistoimintaa koskevaa ylimääräistä säätelyä, selvitetään mahdollisuuksia kehittää kansalaisjärjestöjen omaa varainhankintaa ja parannetaan hallinnon ja kansalaisyhteiskunnan vuorovaikutusta. Erityisesti väkivallan ja rikollisuuden ennaltaehkäisytyötä tekevien kansalaisjärjestöjen EU-rahoitusmahdollisuuksia laajennetaan.

Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään

Hallitus työskentelee määrätietoisesti yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseksi yhteiskunnassa. Kaikilla on oikeus tuntea olonsa turvallisiksi ja hyväksi Suomessa.

Kaikki ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa syrjiä heidän sukupuolestaan, iästään, etnisestä tai kansallisesta alkuperästään, kansalaisuudestaan, kielestään, uskonnostaan ja vakaumuksestaan, mielipiteestään, vammastaan, terveydentilastaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä.

Hallitus laatii poikkihallinnollisen tasa-arvo-ohjelman. Sen linjausten pohjalta päivitetään ja edistetään tasa-arvopoliittisen selonteon yhteisiä tavoitteita sukupuoleen perustuvan syrjinnän poistamiseksi ja naisten ja miesten välisen tasa-arvon edistämiseksi. Tasa-arvon edistäminen huomioidaan talousarvioprosessissa, keskeisissä uudistuksissa ja hankkeissa.

Poikiin ja miehiin kohdistuviin tasa-arvo-ongelmiin kiinnitetään entistä enemmän huomiota erityisesti nuorten miesten syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Hallitus vahvistaa oikeusvaltion perusrakenteita valmistelemalla ja panemalla täytäntöön Suomen neljännen kansallisen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman.

Hallitus edistää tietoon perustuvaa päätöksentekoa jatkamalla perus- ja ihmisoikeuksien viranomaisraportointia ja seuranta.

Selkeytetään kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden (ihmisoikeuskeskus, eduskunnan oikeusasiamies, ihmisoikeusvaltuuskunta) tehtävienjakoa päällekkäisyyksien poistamiseksi.

Vahvistetaan vammaisten henkilöiden ja ikäihmisten oikeuksien toteutumista ja tuetaan heidän osallistumismahdollisuuksiaan digitalisoituvassa yhteiskunnassa.

Eri toimenpitein autetaan avioliittolakiin perustumattomaan niin sanottuun uskonnolliseen tai kulttuuriseen avioliittoon pakotettuja henkilöitä. Erityisen tärkeää on pyrkiä vaikuttamaan asenteisiin asianomaisissa uskonnollisissa ja kulttuurisissa yhteisöissä. Merkityksellisiä toimia ovat myös muun muassa tietoisuuden lisääminen sekä uhrien auttaminen tuen ja avun piiriin.

Edistetään lasten oikeuksien toteutumista yhteiskunnan kaikilla sektoreilla. Selvitetään mahdollisuudet parantaa lapsen asemaa vaikeissa erotilanteissa ja oikeusprosesseissa. Edistetään lapsen oikeutta molempiin vanhempiinsa vahvistamalla lähivanhemman myötävaikutusvelvollisuutta etävanhemman tapaamisoikeuden toteutumiseen ja ehkäisemällä ns. vieraannuttamista.

Erityisvaltuutettujen tehtävät, mahdolliset päällekkäisyydet ja säästömahdollisuudet selvitetään.

Hallitus seuraa pakkoavioliittojen kumoamista koskevan sääntelyn toimivuutta ja vaikutuksia sekä ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi.

Torjutaan väkivallan eri muotoja

Väkivallan eri muotoja torjutaan määrätietoisesti ja monin keinoin.

Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa torjutaan vahvistamalla ennaltaehkäisyä ja tunnistamista erityisesti viranomaisissa, kunnissa ja hyvinvointialueilla.

Lisätään edellytyksiä tunnistaa ja puuttua poikiin ja miehiin kohdistuvaan väkivaltaan.

Perhe- ja lähisuhdeväkivallan ennaltaehkäisyä ja tunnistamista vahvistetaan erityisesti viranomaisissa, kunnissa ja hyvinvointialueilla. Lisätään uhrien tietoisuutta mahdollisuuksista saada suojelua ja turvaa.

Turvakotien ja raiskauskriisikeskusten palveluiden saavutettavuutta pyritään vahvistamaan. Tunnistetaan ja torjutaan kunniaan liittyvää väkivaltaa.

Perhe- ja lähisuhdeväkivallan sovittelusta pääsääntöisesti luovutaan.

Työtä väkivallattoman lapsuuden turvaamiseksi jatketaan. Lapseen kohdistuvan seksuaaliväkivallan tapauksissa varmistetaan lapsen edun mukainen tutkinta ja monialainen tuki eri viranomaisten yhteistyönä.

Hallitus arvioi kuntia ja hyvinvointialueita velvoittavan lainsäädännön tarvetta väkivallan ehkäisyn ja väkivallan vastaisen työn rakenteiden vahvistamisessa.

Kriminaalipolitiikkaa kehitetään

Kriminaalipolitiikan tavoitteena on rikosten ehkäiseminen, rikoksentekijöiden saattaminen vastuuseen teoistaan sekä uhrien auttaminen ja tukeminen.

Hallitus laatii puoliväliriiheen mennessä kriminaalipoliittisen ohjelman ja tekee siitä päätökset taloudellisten reunaehtojen puitteissa.

Hallitus laatii uhripoliittisen toimenpideohjelman, jonka tavoitteena on turvata uhrien tukipalveluiden rahoitus ja parantaa rikoksen uhrien asemaa rikosoikeudellisissa menettelyissä. Selvitetään mahdollisuudet korottaa rikosuhrimaksuja. Arvioidaan rikosvahinkolain uudistaminen siten, että uhrin ja läheisten asemaa vahvistetaan.

Rikoslain alueellista soveltamisalaa koskevat 1 luvun säännökset uudistetaan.

Kansainvälisissä yhteyksissä vaikutetaan siihen, että sotarikokset, rikokset ihmisyyttä vastaan ja muut vakavimmat kansainväliset rikokset käsiteltäisiin enenevässä määrin kansainvälisissä rikostuomioistuimenmenettelyissä.

Hallitus selvittää tahallisten henkirikosten ja lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten syyteoikeuden vanhentumisajan pidentämistä tai syyteoikeuden vanhentumisesta luopumista ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin.

Hallitus tiukentaa CAM- eli Child Abuse -materiaalia koskevaa sääntelyä vakavien rikosten uhreina olevien lasten suojelemiseksi. Väkivaltakuvauksen hallussapito kriminalisoidaan ja lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapidolle säädetään törkeä tekemuoto. Lisäksi huolehditaan, että muun raajan väkivaltamateriaalin hallussapito on kriminalisoitu ihmisten ja eläinten suojelemiseksi.

Rikoslain 21 luvun 4 § (lapsensurma) kumotaan tarpeettomana.

Hallitus selvittää mahdollisuudet lisätä nöyryytys törkeän pahoinpitelyn kvalifiointiperusteeksi tai rikoksen koventamisperusteeksi ja tekee tarvittavat lain-säädäntömuutokset. Tällaista olisi esimerkiksi teon kuvaaminen ja materiaalin eteenpäin levittäminen tai muu erityisen nöyryyttävä tekotapa.

Hallitus etsii välittömästi ratkaisuja, joilla varmistetaan, että yhteiskunnalle ja muiden turvallisuudelle vaarallisimmat vangit eivät vapaudu. Otetaan käyttöön varmuusvankeus. Väkivaltariskin arviointia kehitetään ja sen merkitystä osana vangin vapauttamisharkintaa vahvistetaan olennaisesti.

Ehdonalaista vapautumista koskevia säännöksiä muutetaan siten, että henkilö voi olla ensikertalainen vain kerran.

Hallitus selvittää eläinsuojelurikosten rangaistuksia ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin sekä arvioi mahdollisuudet pidentää eläintenpitokieltoja ja tehostaa valvontaa.

Tarve pakottavan kontrollin kriminalisoinnille selvitetään.

Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpominen kriminalisoidaan rikoslaissa nykyistä selkeämmin. Myös alaikäisen tytön vieminen ulkomaille sukupuolielinten silpomista varten kriminalisoidaan.

Hallitus ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin avioliittoon pakottamisen rangaistavuuden selkiyttämiseksi rikoslaissa.

Hallitus arvioi mahdollisuudet kehittää sähköistä valvontaa ja laajentaa sen käyttöalaa lähestymiskiellon noudattamisen valvonnassa lähestymiskiellon tehokkuuden parantamiseksi ja lähestymiskiellon rikkomisten vähentämiseksi.

Hallitus mahdollistaa lähestymiskiellon hakemisen yrityksille toistuvaa uhkaa tai häiriötä aiheuttavaa henkilöä kohtaan (ns. yrityslähestymiskielto).

Tapahtumien katsomoturvallisuutta edistetään.

10.3 Maahanmuutto- ja kotoutumisasiikika

Avun hädänalaisille kohdentava ja väärinkäytökset estävä turvapaikkapolitiikka

Suomi noudattaa maahanmuuttopolitiikassa ihmisoikeus- ja muita kansainvälisiä sopimuksia, EU-lainsäädännön velvoitteita ja oikeusvaltioperiaatetta. Suomi osallistuu monenkeskiseen, kansainväliseen yhteistyöhön.

Hallituksen turvapaikkapolitiikka perustuu hädänalaisimpien auttamiseen, kansainväliseen yhteistyöhön, turvallisuuden takaamiseen ja länsimaisten arvojen, kuten demokratian ja tasa-arvon, puolustamiseen. Erityisesti kiinnitetään huomiota lasten, naisten ja vammaisten oikeuksiin.

Suomi auttaa täysimääräisesti Ukrainasta sotaa paenneita ja jatkaa heidän suojeluaan hyvässä yhteistyössä muiden EU-maiden kanssa. Kiinnitetään erityistä huomiota haavoittuvassa asemassa oleviin, kuten ilman huoltajia Ukrainasta sotaa paenneisiin lapsiin.

Laaditaan toimenpideohjelma Ukrainasta paenneiden auttamiseksi ja suomalaisessa yhteiskunnassa toimimisen tukemiseksi ja työmarkkinoille saattamiseksi. Osana toimenpideohjelmaa edistetään ukrainalaisten työllistymistä työssäoppimista, tutkintojen tunnistamista, tunnustamista, täydennyskoulutuksia, lupakorttikoulutusten suorittamista sekä ukrainankielisiä uravalmennuksia ja työnhaun verkkovalmennuksia lisäämällä.

Sotaa, vainoa ja muita ihmisoikeusloukkauksia pakenevalla ihmisellä on oikeus hakea turvapaikkaa. Hallituksen tavoitteena on niin kansallisella kuin EU-tasolla, että antamamme apu kohdentuu kaikkein hädänalaisimmille ja järjestelmän väärinkäyttö estetään.

Ensisijaisesti hädänalaisimpia autetaan lähtöalueilla. Euroopan rajojen ylittämiseen ja turvapaikan hakemiseen Suomesta perustuva turvapaikkamekanismi minimoidaan. Hallitus saattaa Suomen turvapaikkapolitiikan keskeisten säädösten osalta yleispohjois- maiselle tasolle.

Hallitus tekee kattavan selvityksen turvapaikkahakemusten käsittelystä ja hyväksymis- prosenteista eri EU-maissa. Otetaan käyttöön määritelmä-, menettely- ja paluudirektiivien mahdollistamat tiukennukset ja parhaat käytänteet, jotka tukevat hallituksen tavoitteita tiukentaa turvapaikkapolitiikkaa.

Suomen turvapaikanhakujärjestelmää tehostetaan ja sen laatua kehitetään. Kielteisen päätöksen saaneet palaavat tai heidät palautetaan lähtömaihin mahdollisimman nopeasti. Palautuskieltoa noudatetaan. Hallitus huolehtii, ettei turvapaikkaprosessista tule työnhaun ja työperäisen maahanmuuton väylä.

Ilman huoltajaa tulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden edustajajärjestelmä uudistetaan. Edustajan roolia lapsen edun valvojana selkiytetään.

Suomen pakolaiskiintiö on 500 henkilöä vuodessa. Hallitus arvioi kiintiön kohdentamista, myös maassaan vainottuihin kulttuurisiin ja etnisiin ryhmiin ja leireillä erityisen huonossa asemassa oleviin.

Hallitus uudistaa ulkomaalaislain selkeäksi kokonaisuudeksi. Tavoitteena on tasapainoinen kokonaisuus: maahantulo, oleskelu, lupien jälkivalvonta ja maasta poistaminen. Kokonaisuudistus toteutetaan vaiheittain. Hallituskauden aikana uudistetaan ja selkeytetään ulkomaalaislain oleskelulupajärjestelmä sisältäen muun muassa pysyvän oleskeluluvan ja perheen yhdistämisen edellytykset. Hallituskaudella samassa kokonaisuudistuksen ensimmäisessä vaiheessa uudistetaan kansainvälistä suojelua ja maahantulokieltoa koskevat säännökset.

Hallitus tuo kuitenkin eduskuntaan viimeistään kevätkaudella 2024 ainakin seuraavat ulkomaalaislain muutosesitykset:

- Kansainvälinen suojelu muutetaan luonteeltaan väliaikaiseksi, ja kansainvälisen suojelun lupien pituus lyhennetään EU-oikeuden mahdollistamaan minimiin eli myönnettyyn turvapaikkaan perustuvan luvan kohdalla kolmeen vuoteen ja toissijaiseen suojeluun perustuvan luvan kohdalla yhteen vuoteen. Lupien jatkaminen edellyttää arviota kansainvälisen suojelun jatkamisen tarpeesta.
- Kansainvälisen suojelun asema lakkautetaan, siihen perustuva oleskelulupa poistetaan ja asetetaan maahantulokielto, jos henkilö syyllistyy Suomessa vakavaan rikokseen, joka vaarantaa yleistä järjestystä ja turvallisuutta tai jos henkilö vaarantaa kansallista turvallisuutta. Palautuskieltoa ei loukata. Mahdollistetaan oleskeluluvan peruuttaminen Suomen ulkopuolella olevalta ulkomaalaiselta ja maahantulokiellon määrääminen yleisen järjestyksen ja turvallisuuden tai kansallisen turvallisuuden vaarantamisen vuoksi kuulematta henkilöä Suomessa.
- Maahantulosäännösten kiertämistä koskeva sääntely uudistetaan. Tavoitteena on entistä tehokkaammin estää maahantulosäännösten kiertäminen.

- Ulkomaalaislain henkilöllisyyden todentamista koskevat säännökset selkeytetään. Tavoitteena on henkilöllisyyden todentamisen velvoittavuuden ja luotettavuuden vahvistaminen.
- Otetaan käyttöön kansallinen rajamenettely mallilla, joka hyödyntää täysimääräisesti ja tilanteen edellyttämällä tavalla määritelmädirektiivin liikkumavaran. Otetaan käyttöön nopeutettu turvapaikkamenettely menettelydirektiivin sallimissa tilanteissa.

Lisäksi kansainvälisen suojelun osalta osauudistuksessa toteutetaan ainakin seuraavat muutokset:

- Suojeluasema lakkautetaan suojelun tarpeen lakattua olemasta tai jos henkilö matkustamalla lomalle lähtömaahansa turvautuu sen suojeluun. Poistetaan esteet viranomaisten tietojenvaihdolta ja luodaan tehokas valvontamalli.
- Kiristetään uusintahakemusten tekemisen edellytyksiä ja estetään perusteettomat uusintahakemukset.
- Tehostetaan turvapaikkahakemusten käsittelyä, mikä säästää resursseja vastaanotto toiminnassa sekä muutoksenhaussa. Poistetaan turvapaikkapuhuttelupöytäkirjan läpikäynti hakijan kanssa huolehtien oikeusturvasta ja kiinnittäen erityistä huomiota erityisryhmiin, mikä säästää resursseja turvapaikkapuhutteluun.

Hakemusten tavoitekäsittelyaika lyhennetään korkeintaan kuuteen kuukauteen. Menettelyn laatu ja oikeusturva varmistetaan. Siirretään turvapaikkaprosessin painopiste turvapaikkapuhutteluun. Vahvistetaan turvapaikkapuhuttelussa esitettyjen perusteiden merkitystä menettelyssä. Tehostetaan ja tarkennetaan hakemusten tutkittavaksi ottamisen edellytyksiä koskevaa harkintaa.

Samassa yhteydessä ulkomaalaislain osauudistuksessa uudistetaan maahantulokielto säännökset.

Hallitus uudistaa vastaanottolain. Vastaanottopalveluita tehostetaan hyödyntämällä vastaanottodirektiivin liikkumavara ja muiden EU-maiden parhaat käytännöt.

Kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden kaistanvaihto työperäisen maahanmuuton puolelle estetään. Turvapaikkaprosessin aikana saatu työpaikka ei toimi maasta poistamisen esteenä kielteisen päätöksen saaneilla.

Toteutetaan vapaaehtoisen paluun ja maasta poistumisen paketti, joka sisältää ainakin seuraavat toimet:

- Otetaan käyttöön tehokas paluuneuvonta turvapaikkapuhuttelusta alkaen. Nostetaan kotiinpaluurahan määrä verrokkimaiden tasolle ja porrastetaan kotiinpaluurahta siten, että se kannustaa mahdollisimman nopeaan maasta poistumiseen ja muutoksenhausta turvapaikkapäätökseen pidättäytymiseen.
- Tehostetaan poliisin, Maahanmuuttoviraston ja muiden viranomaisten yhteystyötä palautusten täytäntöönpanemiseksi ja poistetaan tiedonvaihdon esteitä.
- Laajennetaan ilmoittautumisvelvollisuuden ja asumisvelvollisuuden käyttöä maasta poistamista koskevan päätöksen täytäntöönpanon turvaamiseksi.
- Selvitetään ja otetaan käyttöön tehokkaat ja tarkoituksenmukaiset turvaamistoimenpiteet turvapaikkadirektiivien sallimissa rajoissa.
- Varmistetaan, että henkilö, jolla ei enää ole oleskelulupaa tai oleskeluoikeutta, menettää kotikuntastatuksensa Suomessa palautuskieltoa kunnioittaen.
- Selvitetään mahdollisuus säätää laitton maassaolo vankeusrangaistukseksi huomioiden vaikutukset julkiseen talouteen.
- Selvitetään tehokkaimmat keinot laittoman maassaoleskelun ja paperittomuuden ennaltaehkäisyyn.
- Selvitetään käännättämis- ja karkottamispäätösten muutoksenhaun rajaaminen yhteen valitusasteeseen.
- Otetaan käyttöön lain sallimat käännättämiset ja karkotukset tehokkaasti muutoksenhakuvaiheessa niissä tilanteissa, joissa toimeenpanoa ei ole oikeuden päätöksellä kielletty.
- Vastaanottoraha pienennetään perustuslain ja vastaanottodirektiivin sallimaan minimiin.
- Vastaanottopalvelut rajataan vastaanottodirektiivin sallimaan minimiin uusintahakemuksen käsittelyajan osalta.
- Mahdollistetaan henkilön säilöönotto yleisen järjestyksen ja turvallisuuden perusteella ja säilöönoton jatkaminen 12 kuukauden ajan nykyisen kuuden kuukauden sijaan. Lisätään säilöönoton mahdollisuuksia vakaviin rikoksiin syyllistyneille.
- Poistetaan laittomasti maassa olevilta oikeus muihin kuin kiireellisiin sosiaali- ja terveyspalveluihin sekä sosiaaliturvaan eli palataan tältä osin viime vaalikautta edeltäneeseen oikeustilaan.
- Selvitetään mahdollisuudet antaa oppilaitoksille mahdollisuus erottaa opiskelija lainvoimaisen käännätys- tai karkotuspäätöksen nojalla.
- Selvitetään mahdollisuudet palauttaa laittomasti maassa olevia kolmansiin maihin tilanteissa, joissa heitä ei voida palauttaa kotimaihinsa.

Tehdään kolmansille maille annettava kahdenvälinen taloudellinen apu ehdolliseksi sille, että maa ottaa vastaan palautettavia kansalaisiaan.

Perheenyhdistämisen edellytyksiä muutetaan seuraavasti:

- Selvitetään mahdollisuudet rajata perheenyhdistämisessä sovellettavaa perheen määritelmää siten, että se kattaa kaikissa tilanteissa vain puolison ja lapset.
- Otetaan käyttöön perheenkokoajalta edellytettävä 21 vuoden ikäraja puolison perheenyhdistämisessä varmistaen mahdollisten alaikäisten lasten oikeudet.
- Palataan alaikäisen perheenkokoajan kohdalla viime vaalikautta edeltäneeseen oikeustilaan huomioiden Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisut.
- Otetaan käyttöön kansainvälistä suojelua saavien perheenkokoajien perheenyhdistämisissä kahden vuoden asumisaikavaatimus kotoutumisen varmistamiseksi turvaten lasten oikeuksien tosiasiallinen toteutuminen.
- Selvitetään mahdollisuudet ottaa käyttöön maahantuloa edeltävä kielitesti, jossa perhesiteen perusteella maahan pyrkivän kansainvälistä suojelua saavan perheenkokoajan puolison on osoitettava lähtömaassa tietyn tasoinen kielitaito.
- Selvitetään perheenyhdistämisen tulorajat ottaen huomioon vaikutukset työvoiman saatavuuteen ja julkiseen talouteen. Tulorajoja ei lasketa. Tulorajoista päätetään jatkossa valtioneuvoston asetuksella.
- Selvitetään keinot estää lume- ja pakkoavioliitot perheenyhdistämisjärjestelmää hyväksikäyttäen.

Kotoutumisen edistämiseksi eriytetään maahanmuuttajien ja Suomessa pysyvästi oleskelevien sosiaaliturvaa ja -etuuksia perustuslain reunaehdot huomioiden. Selvitetään asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa annetun lain (16/2019) sääntelyn tiukentaminen siten, että vaadittu asumisaika ja tulotaso nousevat.

Hallitus edistää rakentavasti EU:n maahanmuuttopolitiikassa muun muassa:

- Vahvojen ulkorajojen merkitystä ja Schengen-säännösten kehittämistä muuttoliikkeen hallitsemiseksi.
- EU:n ulkorajojen ja rajaturvallisuusvirasto Frontexin toimintaedellytyksien vahvistamista.
- Ulkoisten toimijoiden mahdollisuuksien vähentämistä käyttää muuttoliikettä unioniin kohdistuvan vaikuttamisen välineenä.

- EU:n kehitys- ja kauppapolitiikan sekä ulkosuhteiden hyödyntämistä kolmansien maiden kansalaisten palautussopimusten syntymisen edistämiseksi.
- EU:ssa sellaisen mekanismin käyttöönottoa, jolla laajamittaisen laittoman maahanmuuton tilanteessa yksilöllisten turvapaikkahakemusten käsittely voidaan väliaikaisesti keskeyttää tilanteessa, jossa valtion suvereniteetti vaarantuu esimerkiksi vieraan valtion vihamielisten toimenpiteiden johdosta.
- EU-tasolla taakanjaon vapaaehtoisuutta. Suomi suhtautuu pidättyväisesti myös väliaikaisiin taakanjako-operaatioihin.

Pysyvän oleskelun ja kansalaistamisen ehtoja muutetaan

Hallitus tiukentaa pysyvän oleskelun ehtoja. Tavoitteena on kannustaa kotoutumiseen ja antaa näkymä tulevaisuudesta suomalaisessa yhteiskunnassa. Suomen kansalaisuus ei ole automaatio, vaan sen edellytys on onnistunut kotoutuminen.

Pysyvän oleskeluluvan saamisen edellytyksiä muutetaan seuraavasti:

- Pysyvä oleskelulupa mahdollistetaan jatkossa kuuden vuoden asumisajan perusteella siten, että edellytyksinä ovat nykyisten edellytysten lisäksi kielitestillä todennettava riittävä kielitaito, kahden vuoden työhistoria ilman muuta kuin hyvin lyhytaikaista turvautumista työttömyysturvaan tai toimeentulotukeen sekä tiukennettu nuhteettomuusedellytys.
- Neljän vuoden asumisajan perusteella pysyvä oleskelulupa kuitenkin myönnetään siten, että työikäiseltä edellytetään:
  - 40 000 euron vuosituloja; tai
  - Suomessa tunnustettua, suoritettua ylempää korkeakoulututkintoa sekä kahden vuoden työhistoriaa ilman muuta kuin hyvin lyhytaikaista turvautumista työttömyysturvaan tai toimeentulotukeen Suomessa oleskelun ajalta; tai
  - kielitestillä todennettavaa erityisen hyvää suomen tai ruotsin taitoa sekä kolmen vuoden työhistoriaa ilman muuta kuin hyvin lyhytaikaista turvautumista työttömyysturvaan tai toimeentulotukeen Suomessa oleskelun ajalta.
- Pysyvää oleskelulupaa ei voi saada ilman aktiivisuutta oman henkilöllisyytensä selvittämisen edesauttamisessa. Nuhteettomuusedellytystä tiukennetaan.

Otetaan käyttöön pitkään oleskelleen oleskelulupaan EU-direktiivin sallimat lisäedellytykset kotoutumisen eli kielitaidon ja työnteon sekä toimeentulon osalta kansallista pysyvää oleskelulupaa vastaavasti.

Uudistetaan kansalaisuuslaki tiukentamalla kansalaistamisen edellytyksiä. Hallituksen esitys annetaan eduskunnalle vuoden 2023 loppuun mennessä. Toteutetaan seuraavat toimet:

- Asumisaikaa Suomessa pidennetään kahdeksaan vuoteen. Asumisajaksi hyväksytään vain oleskeluluvalla tapahtunut oleskelu. Asumisaikaan hyväksyttävien ulkomaanpäivien määrää vähennetään.
- Asetetaan kansalaistamisen edellytykseksi kansalaisuus- ja kielikokeen hyväksytty suorittaminen.
- Nuhteettomuusedellytystä tiukennetaan. Selvitetään mahdollisuudet liittää kansalaistamisprosessiin kansallisen turvallisuuden arviointia koskeva menettely.
- Varsinainen toimeentuloedellytys palautetaan kansalaistamisen edellytykseksi.
- Kansalaisuutta ei voi saada ilman aktiivisuutta oman henkilöllisyytensä selvittämisen edesauttamisessa.
- Mahdollistetaan kansalaisuuden peruuttaminen tilanteessa, jossa henkilö on saanut kansalaisuuden toimimalla petollisesti, antamalla vääriä tietoja tai salaamalla olennaisen seikan.
- Poistetaan kansainvälistä suojelua saavien asumisaikaa koskeva poikkeus. Selvitetään kansalaisuudettomia koskevien poikkeusten poistaminen.
- Lyhennetään vaatimusta terrorismi-, maanpetos- tai valtiopetosrikoksesta tuomitun kaksoiskansalaisen rangaistuksen pituudesta, jonka johdosta tämä menettää Suomen kansalaisuuden.
- Selvitetään Tanskan malli kansalaisuuden perumisesta ulkomailla aseelliseen terroristiryhmän tai vastaavan toimintaan osallistuvan kaksoiskansalaisen kohdalla.
- Selvitetään mahdollisuudet siirtyä kaksoiskansalaisuusjärjestelmän osalta vastavuoroisuusperiaatteeseen huomioiden lapsen oikeudet ja perheoikeudelliset kysymykset.

Työperusteista maahanmuuttoa sujuvoitetaan, hallitaan ja väärinkäytökset estetään

Työperusteinen maahanmuutto on Suomen talouskasvun ja palvelujen turvaamisen kannalta erittäin tärkeää. Työperusteinen oleskelulupa Suomessa perustuu oikeuteen ja velvoitteeseen tehdä työtä. Valvontaa lisätään ja väärinkäytökset estetään. Työperäisen maahanmuuton on vahvistettava julkista taloutta.

Hallitus säilyttää nykymuotoisen saatavuusharkintajärjestelmän ja pyrkii siihen, että ensisijaisesti huolehditaan Suomessa jo olevien työttömien työnhakijoiden työllistymisestä. Lisäksi hallitus täydentää työvoimaa ensisijaisesti EU- ja ETA-alueelta. Työperäisen maahanmuuton painopisteenä kolmansista maista ovat korkeakoulutetut ja työntekijät sellaisilla aloilla, jotka voidaan aidosti todentaa työvoimapula-aloiksi.

Työperusteinen maahanmuutto on osa hallituksen työllisyystavoitteen tavoitteen saavuttamista ja se täydentää osaltaan muita työllisyystoimia.

Työperusteinen oleskelulupa sidotaan nykyistä vahvemmin työhön siten, että Suomesta on poistuttava, jos henkilön työsuhde loppuu eikä hän ole kolmen kuukauden kuluessa solminut uutta työsuhdetta. Säädetään laissa, että työnantajan on ilmoitettava työperäisellä oleskeluluvalla Suomessa oleskelevan työsuhteen loppumisesta Maahanmuuttovirastolle sanktion uhalla. Selvitetään ja otetaan käyttöön tehokkaampi luvan ehtojen valvontajärjestelmä.

Työntekijöiden hyväksikäytön estämiseksi kiristetään merkittävästi väärinkäytöksistä määrättäviä rangaistuksia ja tehostetaan valvontaa. Toteutetaan ainakin seuraavat uudistukset:

- Korotetaan työelämässä tapahtuvan hyväksikäytön rangaistavuutta korvaamalla nykyinen kiskonnantapaista työsyryntää koskeva pykälä kiskonnalla työelämässä ja törkeällä kiskonnalla työelämässä. Säädetään törkeän tekemuodon rangaistusminimiksi vankeusrangaistus. Muutetaan lainsäädäntöä niin, että edellä mainituista rikoksista voidaan rangaistuksen lisäksi määrätä tekijä liiketoimintakieltoon. Ulotetaan oikeushenkilön rangaistusvastuu kiskontaan ja törkeään kiskontaan työelämässä.
- Tehostetaan viranomaisvalvontaa varmistamalla poliisille riittävät resurssit koko maassa poliisilaitosten ja ihmiskauppayksikön osalta ja toimivaltuudet selvittää ja paljastaa työperäisen maahanmuuton väärinkäytöksiä.
- Työsuojelutarkastuksia suunnataan riskianalyysien mukaisesti sinne, missä suojelun tarve on suurin. Tarkastajille taataan riittävät tulkkaukspalvelut tai -apuvälineet.

- Viranomaisten yhteistyömahdollisuuksia parannetaan muun muassa varmistamalla tiedonsaanti- ja oma-aloitteiset tiedonanto-oikeudet viranomaisten välillä. Käynnistetään tarvittavat lainsäädäntö- ja muut toimet viranomaisten tiedonvaihdon kehittämiseksi niin, että hyväksikäytön ehkäiseminen tehostuu ja väärinkäytökset saadaan tiedoksi toimivaltaisille viranomaisille.
- Vähennetään mahdollisuuksia naamioida työsuhteita yritystoiminnaksi luomalla laskutuspalveluyrityksille rekisteröitymisvelvollisuus sekä velvollisuus tunnistaa asiakkaansa heidän rekisteröityessään vahvan tunnistautumisen tekniikalla.
- Tehostetaan ihmiskaupan torjuntaa ja varmistetaan tietojenvaihto viranomaisten välillä. Ehkäistään ihmiskauppaa poikkihallinnollisesti ja kokonaisvaltaisesti. Torjutaan maahanmuuttoon liittyvää työperäistä hyväksikäyttöä ja turvataan rikoksen uhrien tukipalvelut.

Työntekijän oleskeluluvan tuloraja nostetaan siten, että se on alakohtainen TES:n minimi, kuitenkin vähintään 1 600 euroa kuukaudessa. Hallitus selvittää nopealla aikataululla oleskelulupien tulojen korottamisen ottaen huomioon vaikutukset työvoiman saatavuuteen ja julkiseen talouteen.

Lakia muutetaan siten, että jatkossa tulojen rajoista päätetään valtioneuvoston asetuksella.

Seurataan tunnistautumista lähetystöissä ja ryhdytään tarvittaessa toimenpiteisiin väärinkäytösten estämiseksi.

Osa-automaation käyttöä Maahanmuuttovirastossa lisätään. Selvitetään maahanmuuton automaatiolaki automaattisen päätöksenteon mahdollistamiseksi tapauksissa, joissa lupa ei edellytä yksilöllistä harkintaa.

Mahdollistetaan työnteko-oikeus työperusteisilla oleskeluluvilla samalla alalla sekä aloilla, jotka voidaan aidosti todentaa työvoimapula-alaksi.

Tavoitellaan työperusteisten oleskelulupien käsittelyn kuukauden enimmäisaikaa. Yli 4 000 euroa kuukaudessa ansaitsevien erityisasiantuntijoiden kohdalla tavoitellaan viikon enimmäiskäsittelyaikaa.

Hallitus ottaa käyttöön kohdemaamallin työperusteisen maahanmuuton kohdentamiseksi. Tavoitteena on suunnata rekrytointi maiden erityisiin osaajaryhmiin. Kohdemaat ovat Intia, Filippiinit, Brasilia ja Vietnam. Seurataan kohdemaamallin julkistaloudellisia vaikutuksia.

Hallitus varmistaa, että opiskeluperusteinen maahantulo on hallittua. Opiskeluperusteisissa oleskeluluissa siirrytään käytäntöön, jossa suomalaisen toimeentulotukeen turvautuminen johtaa luvan peruuttamiseen. Kelalle asetetaan velvollisuus luovuttaa sekä pyydettyä että oma-aloitteisesti Maahanmuuttovirastolle tätä koskevat tiedot tietosuojalainsäädäntö huomioon ottaen. Selvitetään mahdollisuudet hyödyntää muiden viranomaisten rekisteritietoja jälkivalvonnassa.

Myönnetään hakemuksesta ylemmän korkeakoulututkinnon Suomessa suorittaneille riittävän suomen tai ruotsin kielen taidon omaaville pysyvä oleskelulupa. Lisäksi edellytetään ulkomaalaislain mukaisten oleskeluluvan myöntämisen yleisten edellytysten täyttymistä.

Selvitetään ja rajoitetaan opiskelijoiden ja tutkijoiden oleskelulupia suojelupoliisin arvion perusteella turvallisuuskriittisten alojen, kuten kaksikäyttötekniikoiden parissa.

Suomeen kotoudutaan työllä

Kotoutumispolitiikka perustuu kielen oppimiseen, työntekoon sekä suomalaiseen yhteiskuntaan perehtymiseen ja sen sääntöjen noudattamiseen. Suomi on avoin yhteiskunta, joka auttaa ja kannustaa alkuun uudessa yhteiskunnassa.

Hallitus varmistaa kotoutumisen mahdollisuuksia lisäämällä maahanmuuttajan omaa vastuuta kotoutumisestaan ja muuttamalla järjestelmää velvoittavaksi. Muutetaan pysyvän oleskeluluvan saamisen edellytykset kotoutumiseen kannustavaksi.

Suomi torjuu päättäväisesti rinnakkaisyhteiskuntien syntymisen.

Hallitus uudistaa kotoutumisjärjestelmän kotoutumiseen kannustavaksi. Tehdään kotoutumislakiin ja -järjestelmään korjaukset, joissa painopistettä siirretään tulijan oikeuksia painottavasta järjestelmästä tulijan velvollisuuksia ja omaa vastuuta painottavaan järjestelmään. Toteutetaan ainakin seuraavat uudistukset:

- Toteutetaan toimeentulotuen ja työmarkkinatuen korvaaminen maahanmuuttajille kotoutumistuella, johon sisällytetään kannustin ja velvoite kotoutumiseen.
- Edistetään kotoutumispalveluihin kuuluvan kielikoulutuksen saatavuutta joustavasti myös työpaikoilla.
- Nostetaan maahanmuuttajataustaisten lasten osallistumisastetta varhaiskasvatukseen, sillä se tukee koko perheen kotoutumista ja kielenoppimista. Huolehditaan, että toimeentulotukea saavien alle kouluikäisten lasten vanhemmat ohjataan työmarkkinoille.

- Tehostetaan toimeentulotuen ja työmarkkinatuen alentamisen käyttöä sanktiona, jos maahanmuuttaja ei noudata kotoutumissuunnitelmaansa, osallistu kielikoulutukseen tai suorita päättötestausta määräajassa hyväksytysti.
- Tehostetaan Kelan myöntämien tukien osalta tietojenvaihtoa väärinkäytösten estämiseksi. Vahvistetaan Kelan suorittamaa valvontaa väärinkäytösten paljastamiseksi.
- Varmistetaan, että työnhakua ja työn vastaanottamista koskevat velvoitteet astuvat voimaan heti oleskeluluvan saamisen jälkeen, eivätkä ne katkea kotoutumisjaksolla tarjottavien palveluiden ajaksi.
- Varmistetaan, että kotoutuminen on mahdollista molemmilla kotimaisilla kielillä. Tavoitteena on, että noin 5–10 prosenttia kotoutuu ruotsin kielellä. Viranomaisten tulee selkeämmin tiedottaa mahdollisuudesta kotoutua myös ruotsiksi. Maahanmuuttajien tulee saada valita, millä kielellä kotoutuu. Tehostetaan kiintiöpakolaisten kuntapaikkojen etsimistä myös ruotsinkielisistä kunnista.
- Selvitetään pitkäaikaisen tulkkauspalveluoikeuden rajaaminen kolmeen vuoteen muuten kuin erityistapauksissa, kuten vammaisten henkilöiden osalta.
- Lyhennetään kotoutumisen edistämisestä kunnalle ja hyvinvointialueelle maksettavan korvauksen maksuaikaa kolmesta vuodesta kahteen vuoteen ja neljästä vuodesta kolmeen vuoteen.
- Perutaan uuden kotoutumislain myötä kunnille lisättäviä tehtäviä, kuten kaupassa käymisen avustamisen.
- Selvitetään lain muuttaminen niin, että kotoutumisen suunnitelmia tehdään vain yksi. Esimerkiksi erillisestä alkukartoituksesta luovutaan.
- Toteutetaan kotoutumispalvelujen uudistus, jossa järjestelmää tehostetaan ja rahoitus kootaan yhteen kanavaan.
- Lyhennetään kotoutumistuen kestoa. Muutetaan kotoutumiskoulutuksen järjestäjälle myönnettävä rahoitus osin tulospäätteiseksi.
- Laaditaan perusopetuksen valmistavalle opetukselle selkeät tavoitteet ja testaus, jonka läpäisy on edellytys yleisopetukseen siirtymiselle. Laajennetaan valmistavan opetuksen rahoitus enintään kaksivuotiseksi.
- Toteutetaan Norjan mallin käyttöönotto siten, että oikeus kotihoidontukeen alkaa usean vuoden asumisajan jälkeen.
- Lasketaan kotoutumislain mukainen aikuistumisen tuen saamisen ikäraja samalle tasolle kuin se on lastensuojelun jälkihuollossa.
- Kotoutumisen mittareina seurataan työllistymistä, koulutustasoa ja sosiaaliturvan käyttöä.
- Tunnistetaan ja tunnustetaan kolmannen sektorin keskeinen rooli kotoutustoimien monipuolisessa kokonaisuudessa.

Tunnistetaan ja torjutaan kunniaan liittyvää väkivaltaa. Tietoisuutta kunniaväkivallasta lisätään ja kunniaväkivaltaan liittyviä rangaistuksia kiristetään.

Vahvistetaan viranomaisten kykyä tunnistaa tyttöjen sukuelinten silpomista ilmiönä ja vaihtaa tietoja. Ennaltaehkäiseviä toimia silpomisen estämiseksi tehostetaan.